

Orff-Schulwerk Forum Salzburg Başkanı Prof. Dr. Barbara Haselbach:

Orff-Schulwerk'in getirdiği çözümler üzerine

Yayınlarımızdan birinin başlığı "Orff-Schulwerk Disiplinlerarası Deneyin". Bu başlığı nasıl anlamalıyız? Orff pedagojisi farklı pedagojik formların bileşimi midir yoksa başlık Orff pedagojisindeki temel elementlerden sayılan ifade formlarının bağlantısına mı dayanıyor?

Orff-Schulwerk (OSW), eğitim bilimcisi ve didaktikçi olmayan ama pedagojiyle ilgili sorumluluk sahibi bir sanatçının fikri ve kavramıdır. O yüzden geçtiğimiz yüzyılın 20'li yıllarında ortaya çıkışında reform pedagojisinin belli bir etkisi olduğu fark edilse de farklı pedagojik bakış açılarının bileşimi bu eğitimin içeriğini yansıtmaz.

Esas fark edilmesi gereken OSW'in temelde bütün "gösteri sanatlarını" elementer açıdan içerip birleştirdiğidir; yani şarkı söylenir, konuşulur ve dans edilir, konuşma melodiye, metinler sahne-dans sunumlarına götürür, müzik dansı ortaya çıkarır ve hareket müziği talep eder.

Bu bağı çocukları gözlemlediğimizde de, müziği duyduklarında kendilerinden hareket etmeleri, resim çizerken şarkı mırıldanmaları, zıplarken şarkı söylemeleri ve kendi kendilerine şarkı yolu ile hikâyeler anlatmalarında görebiliyoruz. Müzik-Dans-Konuşmanın bu sıkı bağının yanında günümüzde görsel sanatların farklı formları (resim, grafik, heykel vb.) artarak OSW çalışmalarına dahil edilmektedir. Bütün sanatsal araçların ortak noktası ifade etme ihtiyacı ve anlatma, iletişim arzusudur. Orff-Schulwerk hem grup içinde kişinin yaratıcılığını hem de grup içi iletişimi geliştirir ve sanatların ortak noktalarını (ve de farklarını) deneyimlemeye olanak tanır.

Müzik pedagojisi kavramı Orff-Schulwerk Almanya'nın Münih şehrinde hayat buldu. Kültürel farklılıkları göz önünde bulundurarak, Orff'un temel fikrini Türkiye'de özellikle eğitim seviyesi daha düşük ve dünyaya bakış açısı geleneksel olan Doğuda uygulamak mümkün olabilir mi? Bu farkların aşılması, hatta yararlarını değerlendirebilmek üzere, uygulamada nelere dikkat edilmelidir?

Evet Orff-Schulwerk güneydeki Baviera çocukları için oluşturuldu. Çeyrek yüzyıl bile geçmeden Avrupa'nın ve Amerika'nın birçok yerinde ve hemen arkasından Avustralya ve Asya'da yayılması Orff'un ya da Keetman'ın hedefi veya planı

değildi. Birçok ülkedeki ileri görüşlü pedagoglar Schulwerk'in olumlu etkilerini kısa sürede fark ettiler ve ülkelerine uyarlanmasını sağladılar. Doğal olarak sosyokültürel çevrelerde büyük farklılıklar olacağı hesaba katılmıyordu. Materyal her bir dil ve kültür için kendi müzik ve dans geleneğine dayandırılarak yeniden geliştirilmeliydi. Schulwerk'in Almanca orijinal baskısı sadece modeller sunar, ama bunların nasıl uyarlanacağına ilişkin reçeteler sunmaz. Orff, Keetman ve onlardan sonra gelen Dr. Regner bu uyarlama konusuna çok önem verir ve yardıma hazır danışman olarak iş birliği yaparlardı.

OSW'i uygularken öğrencilerin eğitim seviyesi değil daha çok öğretmenin pedagojik yeteneği ve becerisi belirleyicidir. Schulwerk biriktirilmiş bilgi üstüne değil çocukların doğal yeteneği üzerine inşa eder; "Childrens Lore", yani kendi yörelerinden geleneksel şarkılar, hareket oyunları, hikâyeler ve danslar kullanır. Bundan yola çıkarak müzikal, sözel ve hareket materyalini kullanabilirler ve bunu hem geleneksel, hem de yaratıcı şekilde kendi sunumlarına dönüştürebilirler. Çok basit çalgılarla da müzik yapılabileceğini öğretirler. Bunun dışında çocuklar duyarlılığı, itina, işbirliğini, sorumluluğu ve makul uyumu benimserler. Schulwerk belki harika çocukları eğitmek için en iyi yöntem değildir; ancak bütünsel, oyunla, yaratıcı yolla genç ve yaşlı insanları, özellikle de özel gereksinimi olan ve hasta kişileri, bedensel, ruhsal, zihinsel, sosyal ve sanatsal olarak geliştirmek için en iyi yöntemdir. Orff-Schulwerk kelimenin tam anlamıyla dahil edicidir.

Bunun için ise, daha önce de vurguladığı gibi, öncelikle çocukların ilgisini çekmeyi başarabilen, oyundan keyif almalarını ve özgüvenlerini destekleyen olağanüstü öğretmenler gereklidir. Çocuklar sadece taklit etmek ve ezberlemek zorunda olmadıklarını, kendileri keşfedip şekillendirebileceklerini fark eder etmez, yaptıklarıyla kabul edilip değer verildiğini hissettikleri andan itibaren yol açılır.

Türkiye'de ortalama günde dört saat internette olan 38 milyon aktif kullanıcı var. Televizyon dahil, bu medya tüketimi ruhsal gelişimi nasıl etkiler? Televizyon programları özellikle çocuklar için Orff bağlamında olumlu bir gelişmeyi destekleyebilir mi? Çocuklar için hazırlanan müzik oyun uygulamalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu konu hakkında birçok meslek uzmanı ve bilim adamı tarafından yazılar yazıldı. Sizin de bahsettiğiniz gibi ve her alanda olduğu üzere, her şeyin iyi ve kötü tarafları olduğu kesin. Ben şahsen bunların tehlikesini öncelikle doğrudan iletişim yerine sahte iletişimin dayatılması olarak görüyorum. Bir arkadaşına gerçekten yakın olmak yerine 500 Facebook arkadaşınız oluyor. Ama birine ihtiyacınız olduğunda hangisi yanınızda? Kiminle sohbet ediyorsunuz, kiminle müzik yapıp kiminle oynuyorsunuz? Japonya'da medya bağımlısı gençlere, içinde müzik ve dansın da kullanıldığı terapi formları uygulanıyor. Salzburg Üniversitesi Carl Orff Enstitüsü mezunları da bu alanda çalışıyorlar.

Medyanın gelişimini durdurmak mümkün mü bilemiyorum. Ama gerçek şu ki, oldukça belirgin ilgi alanları olan (spor, müzik, dil olsun ya da her ne olursa olsun) çocuklar ve gençlerin medya bağımlısı olma yatkınlığının daha az olduğu kanıtlandı. Cep telefonları ile de beste yapılabilir (eğer öğretmen bu konuda yeterince becerikliyse) ve sonra yavaşça başka tınılara yönlendirilebilirler. Tiyatro oyununu ya da dansları youtube'da sadece seyretmek yerine, kendilerini kaydedip birbirlerine gösterebilirler ve sonrasında yapılan birlikte değerlendirme sonucunda bununla da özgüven kazanabilirler. Farklı müzik ve sanat formlarını göstermek için, çocukların ve gençlerin ufkunu genişletmek adına tabii ki televizyon, youtube vb. kullanılabilir. Pedagojik olarak bunun anlamı onların ilgisini o an buldukları yerden alıp başka bir şeye ilgilerini uyandırmaktır. Bütün bunlar kolay değil, öğretmen sınıfının dünyasına ve onun tekniklerine hâkim olabilmelidir. Pedagoji eğitimi veren hangi yüksek okulda bunları öğrenebilirsiniz? Birlikte canlı müzik yapmak gerçek ve çok tatmin edici bir birliktir ama bu deneyimi yaşamamış kişi buna ilgi göstermez. Birlik olmayı bazen öğrenmek gerekir.

Türk eğitim sistemi öğrencilerden halen yüksek ölçüde

ezberlemeyi talep ediyor. Ayrıca sistem kişisel güçlü yanları geliştirmeye yönelik değil. Öğretmenler deneyim ve yapım odaklı ders ağını nasıl genişletebilirler? Çocuk ve gençlerin bireyselliklerini geliştirmek ve özel becerilerini kuvvetlendirmek için hangi önlemler alınabilir?

Eğer bir toplum sorumluluk sahibi, kendi başına düşünebilen ve açık bireyler, yani problemleri fark edip bunların çözümünü üzerinde çalışabilen, sosyal hayata angaje olabilen, mutlu ve tatminkâr bir yaşama önem veren insanlar istiyorsa eğitim sistemini de buna uygun olarak düzenlemelidir. Bunu yapmanın tabii ki birçok yolu var.

İyi bir öğretmenin elinde Orff-Schulwerk bu sürece değerli katkılarda bulunabilir. Yaşamımıza derinlik ve anlam katan bir şey olarak sanattan zevk almayı, bağımsızlığı ve birlikteliği, sorumluluğu ve düzeni, sadeliğin netliğini ve çeşitliliğin mucizesini, birbirine karşı değil birlikte yaşamayı öğretir; hayal gücünü ve oluşturma arzusunu güçlendirir; sanatsal araçlarda beceriler ve basit teknikleri aktarır; kendi geleneğinin değerini anlatır ve yeninin bulunmasına cesaret verir.

Sizin şairiniz Nâzım Hikmet bir şiirinde düşüncelerini harika bir şekilde dile getirmiş: "Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşesine, bu hasret bizim." Estetik eğitimi alanında Orff-Schulwerk pedagojisinin yaratmak istediği etki zaten budur. Eğitim bilimleri ve psikoloji araştırmaları göstermiştir ki ezberlemek, öğretmen odaklı yüz yüze yapılan ders ve bütün bu eski metotlar kendi başına düşünebilmeyi, problemi yenileyerek çözmeyi, sosyal hayata angaje olmayı vb. sağlamıyor. Pedagogların bunu biliyor olmaları yeterli değil. Kendilerini gerekli "geliştirme seminerleri" ile yenileyerek deneyimlerini öğrencilerinin algılaya kapasitelerine göre zenginleştirmeleri son derece önemlidir. **■**

SÖYLEŞİ: GÜHER & SÜHER PEKİNEL

Güntherschule - Schulwerk

Günümüzde erken müzik eğitiminde dünyanın birçok yerinde tanınan ve uygulanan Orff yaklaşımı (Orff-Schulwerk), 1924 yılında Güntherschule'de oluşum ve gelişim sürecine başladığında çocuklara değil dansçılara hitap ediyordu. Güntherschule içinde jimnastik, ritim, müzik ve dans gibi branşları kapsayan ve bunların sentezinden oluşacak dinamik ve tiyatral sahne performanslarının yapılacağı bir eğitim merkezi olarak tasarlandı.

Güntherschule'nin oluşumu 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan Yeni Dans Hareketi (*Neue Tanzbewegung*) akımından bağımsız düşünülmemelidir. Özellikle 20'li yıllar, Almanya'da genç jenerasyonun bedene, spora, jimnastiğe ve dansa farklı bir hassasiyet geliştirdiği bir dönemdi. Jasquez Dalcroze'un "Ritim ve Müzik Enstitüsü" bu yeni yaklaşımların oluşmasına uygun bir zemin hazırlamıştı. Rudolf van Laban ve Mary Wigman ise anti-akademik bir dans türü olan dışavurumcu dansı (*Ausdruckstanz*) yaratmışlardı.

Carl Orff ve Dorothee Günther'in oluşturduğu Güntherschule işte böyle bir kültürel zeminde kurulan birçok dans ve jimnastik okulundan biriydi. Orff burada, formal müzik bilgisi olmayan genç dansçıları topluluk performanslarında müziği derhal dansın içine dahil edebilecek ve belirli melodik/armonik taslaklar doğrultusunda doğaçlama yapabilecek bir duruma getirmek için pedagojik bir yaklaşım geliştirdi. Zira Güntherschule, hareket ile müziğin eşzamanlı olarak ortaya çıkması ve birbirini tamamlaması fikrini esas alıyordu. Bu ikisini birleştirecek asıl etmen de ritimdi. Nitekim Orff'un tiyatrodaki çalıştığı dönem şarkıcı, aktör, dansçı ve müzisyen çemberinde eksikliğini en çok hissettiği olgu güçlü bir ritim farkındalığıydı. Bu nedenle de çoğunluğu -ksilofon, çan, timbal gibi- kolay başa çıkılacak ve ritmik vuruş özellikleri ağır basan çalgılar kullandılar. Bunlardan bazıları Ortaçağ'a ait bazıları da burada kullanılmak üzere icat edilmiş çalgılardı.

Yapılan müziğe gellince... Doğaçlama ve yaratıcılık Orff-Schulwerk'in ana fikriydi. Tıpkı dansta olduğu gibi müzik de yalınlaştırılmıyordu. Bu nedenle bolca halk şarkısı kullanıldı. Fakat asıl hedeflenen, öğrencilerin kendi danslarına kendi ürettikleri müzik ile eşlik edebilecekleri bir seviyeye ulaşmasıydı. Topluluk performanslarında dansçılar aynı zamanda kendi kendilerinin orkestrasyondular. Dansçılar ve enstürman çalanlar zaman zaman yer değiştiriyor, bazı çalgı çalanlar da koreografinin içine dahil ediliyordu. Burada ilave edilmelidir ki, içinde jestin, müziğin ve şiirsel dilin iç içe geçtiği bu tiyatral gösterilerin asıl fikir kaynağı ekspresyonist dans değil, Antik Yunan tragedyasıydı. Orff'un Batı'nın Hristiyanlık öncesi kökenlerine olan ilgisi yalnız pedagojik yaklaşımında değil bestecilik stiline de belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkmıştı.

Orff-Schulwerk'in 1930'da basılan ilk edisyonu bu dans okulunda yapılan çalışmaların ve performansların kaydedilmesinden oluşmuştu. Bunun çocuklar üzerinde denenmesi ancak 1948'de Baviera Radyosu bir çocuk programı için Orff'tan birkaç müzik yazmasını istedikten sonra gerçekleşti. Burada, Orff daha önce genç dansçı kitlesine hitap eden Schulwerk'te neyin eksik olduğunu keşfedecekti: şarkı ve söz. Doğal olarak bir çocuğun müzik eğitimi sözle başlayacak, ezgi sözün aracılığıyla ortaya çıkacaktı. Bu radyoda yapılan çalışmaların ardından 5 sayılı *Musik für Kinder* ortaya çıktı.

Aylin Yılmaz (Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü Müzikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi)